



*Image by Gerd Altmann - Pixabay*

**STRATEŠKI AKCIONI PLAN  
ZA JAČANJE INSTITUCIJA KULTURE I KREATIVNIH INDUSTRIJA U  
GRADU SARAJEVU 2022.-2026.**

**-NACRT-**

Sarajevo, februar 2022.

Ovaj dokument je pripremljen u sklopu projekta CHIMERAPLUS, CHIMERA za urbanu održivost u okviru Interreg MED programa, gdje je ugovorno tijelo Sarajevska regionalna razvojna agencija SERDA, a Grad Sarajevo partner na projektu. Ovaj dokument doprinosi glavnom cilju projekta: „Jačanje sektora kulturnih i kreativnih industrija kreiranjem novih održivih sadržaja u područjima oko muzeja u gradu Sarajevu”. Cilj je jačanje kulturnih i kreativnih industrija razvojem sadržaja i učiniti ih atraktivnim za građane, što će povećati broj posjetilaca.

## **1. URBANA ODRŽIVOST I PRISTUP**

Današnji gradovi mjesta su masovne proizvodnje i potrošnje i primarni su pokretači ekonomije. Dobrim prostornim planiranjem mogu se smanjiti negativni uticaji korištenja urbanog zemljišta te povećati efikasnost u pružanju usluga. Planirani, namjenom izmiješani i kompaktni gradovi generalno nude bolje životne uslove, koristeći se niskim nivoima resursa i praveći manje emisije na okoliš. Pandemija uzrokovana koronavirusom (COVID-19) uticala je na opredjeljenje gradskih planera za okolišno prihvatljive obrasce planiranja u godinama koje dolaze. Uslovi koje je pandemija donijela, gdje su građani spriječeni putovati ili posjećivati veća okupljanja, usmjerila je njihovu aktivnost na otvorene gradske površine. S druge strane ograničen rad kulturnih institucija otvorio je mogućnost da njihovi vanjski prostori ponude sadržaje građanima.

Urbana održivost je proces integralnog prilagođavanja brojnih pitanja unutar i izvan urbanih cjelina, kao što su ekonomska pitanja (npr. pitanja ekonomske pravičnosti), socijalna pitanja (pitanja otpornosti na klimatske promjene), okolišna pitanja (npr. smanjenje zagađenosti zraka) i upravljačka pitanja (npr. omogućavanje aktivne uloge građanima u provedbi urbanih funkcija). (Prema UN-Habitat and DFID, 2002; IBRD and World Bank, 2018.). Kulturne i kreativne industrije (KKI) imaju važnu ulogu u urbanoj održivosti. Njihove aktivnosti usmjerene prema potrošačima kao što su muzeji, galerije, festivali, muzički događaji, teatar, itd. imaju izuzetno važnu ulogu u turističkoj ponudi grada. Veliki je potencijal kulturnih i kreativnih industrija ne samo na društveni i kulturni razvoj nego i na ekonomsku raznolikost i inovacije. Postoji potreba da se integriraju i planiranju aktivnosti kulturnih i kreativnih industrija sa drugim urbanim aktivnostima i sadržajima kako bi se doprinijelo urbanoj održivosti.

## **2. KULTURNE I KREATIVNE INDUSTRIJE ZA URBANU ODRŽIVOST U SARAJEVU**

Muzeji u Sarajevu, kao jedan od sektora kulturne i kreativne industrije imaju aktivnu ulogu u kreiranju urbane održivosti. Filmska industrija predvođenja Sarajevo film festivalom (SFF) je uspješna ekonomska industrija u Sarajevu ali i generalno u Bosni i Hercegovini. Razvila je cijeli lanac kulturnih vrijednosti i gradi pozitivnu sliku Bosne i Hercegovine. Informaciono-tehnološka (IT) industrija je najuspješnija i najprofitabilnija grana bosanskohercegovačke ekonomije. Sektor koji ubrzano raste u zadnjih deset godina i koja je promijenila interakciju i komunikaciju ljudi i poslovanja. Projekti pametnih gradova (Smart City) se implementiraju u Sarajevu, gdje je moguće pratiti mjerenja kvalitete zraka, sistem pametne javne rasvjete, sisteme gradskog saobraćaja i slično.

Navedene ekonomske industrije mogu biti povezane sa muzejima u promociji muzejskih sadržaja kroz različite pametne platforme.

### 3. POTREBE U SEKTORU KULTURNIH I KREATIVNIH INDUSTRIJA

Muzeji u Sarajevu planirani su i građeni gotovo isključivo sa osnovnom namjenom, sa malo komercijalnih sadržaja. Većina muzeja smještena je u užoj gradskoj jezgri na vrlo atraktivnim lokacijama. Muzejske aktivnosti i sadržaji uglavnom su smještene u objektima muzeja, dok su otvoreni vanjski prostori gotovo bez sadržaja ili nedovoljno osmišljeni. Sve rastuća potreba Sarajeva za urbanom održivošću upućuje na potrebu da se vanjski prostori oko muzeja sagledaju, analiziraju te da im se uvedu sadržaji koji će muzejske aktivnosti proširiti i na ove prostore ili sadržaje koji će unijeti nove kvalitete u urbani prostor. Užurbani život u gradovima gdje građani zbog nedostatka vremena nemaju mogućnost odlaziti na udaljena izletišta, opredjeljuju građane da prostore za relaksaciju ili odmor u prirodnom okruženju potraže u urbanim sredinama. Takvi zeleni otoci mogu biti prostori oko muzeja koji mogu ponuditi nove sadržaje doprinoseći urbanoj održivosti.

Muzeji nemaju kapacitete da sami iznesu aktivnosti koji doprinose urbanoj održivosti, u tome bi trebala pomoći multidisciplinarna Radna grupa sačinjena od stručnjaka različitih profila, kao što su: arhitekti, urbanisti, konzervatori, historičari umjetnosti, umjetnici, ekonomisti i ekolozi. Takva Radna grupa ima snagu i kapacitete unijeti promjene u prostore. Radna grupa za urbanu održivost trebala bi dobiti podršku od donosilaca odluka na lokalnom nivou, jer finansiranje aktivnosti Radne grupe može biti problem za muzeje pojedinačno, ali i kratkoročno. Ova multidisciplinarna radna grupa može djelokrug djelovanja proširiti na više muzejskih prostora, praveći mrežu održivih prostora.

Muzeji generalno su podkapacitirani i potrebno je jačati njihove kapacitete podizanjem kvalitete edukacije i uvodeći cjeloživotno učenje. Fokus treba biti na unaprjeđenju upravljanja, upravljanja ljudskim resursima, komercijalizaciji kulture, tržištu i zakonodavnom okviru, finansiranju kulturnih i kreativnih industrija (finansiranje projekata, finansiranje kroz javno-privatno partnerstvo, novi razvojni koncepti). Kontinuisani lični i profesionalni razvoj uposlenika u sektoru kreativnih i kulturnih industrija su posebno važni za ovaj sektor što ga razlikuje od drugih oblasti. Taj sektor karakteriziraju učešće umjetnosti, znanja, vještina, kulture, kreativnosti, inovativnost i intelektualnog vlasništva.

U Kantonu Sarajevo u sektoru kreativnih i kulturnih industrija ima dosta iznimno motivisanih menadžera, umjetnika i kreativaca, ali i dosta uposlenika kojima nedostaje motivisanosti da doprinesu napretku institucija iz kojih dolaze. Generalno sve institucije kulture zahtijevaju političku i administrativnu podršku. Niti država, niti kantoni pa i lokalna vlast ne provode kontinuisanu podršku ovim institucijama. Zbog nemogućnosti regulacije stalnog izvora finansiranja dosta kulturnih institucija se zatvara.

Sa relevantnim akterima iz muzeja u Sarajevu te povezanih sektora kulturnih i kreativnih industrija, održana je radionica gdje su svoje potrebe iskazali predstavnici slijedećih institucija: Historijski muzej, Olimpijski muzej, Zemaljski muzej, Gradski muzeji (Olimpijski muzej, Bistrička stanica, Vijećnica, ARS AEVI Muzej savremene umjetnosti), Zemaljski muzej i Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti.

- a) **Olimpijski muzej** ima potrebu da se postojeća infrastruktura, posebno rasvjeta, zamjeni pametnom rasvjetom koja je ekonomičnija, ekološki

prihvatljivija i održiva. Također, iskazana je potreba povezivanja na „smart“ platformama gdje bi se njihovi podaci dijelili sa javnošću.

- b) **Bistrička stanica** ima potrebu za promocijom sadržaja, ali i kreiranjem kulturnih i društvenih događaja u ovaj prostor, kao i povezivanje sa drugim muzejima u gradu.
- c) **Gradski muzeji** povezuje sadržaje muzeja putem online platforme gdje bi sadržaji svakog muzeja bili dostupni, kao i podaci o lokacijama, korisnici mogu odabrati tematsku oblast za koju su zainteresovani, a aplikacija će pokazati u kojem muzeju je taj sadržaj dostupan.
- d) **Gradska vijećnica** ima veliki broj rasvjetnih tijela koje je potrebno zamijeniti pametnom javnom rasvjetom koja bi imala višestruku korist u ostvarivanju ušteta.
- e) **Historijski muzej BiH** iskazao je potrebu za razvojem muzejske četvrti, izmještanjem sadržaja muzeja u vanjski otvoreni prostor, finansijsku pomoć u nabavci vanjskih odmorišta, otvorenog kina u muzejskim prostorima i povezivanje sa programima Sarajevo Film Festivala, korištenje prostora oko Marijin Dvora za kreativni hub, korištenje odbačenih spomenika za privlačenje posjetilaca, punionice za električne automobile namijenjenih posjetiocima koji mogu puniti vozila dok posjećuju muzej, napraviti konekciju između prodaje karata i punjenja vozila.
- f) **Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti BiH** – proširenje muzejskog vrta na pješačku zonu u okolini, obnova objekta, građevinske intervencije, smanjenje troškova, održivi biznis model za prikupljanje finansijskih sredstava (povezivanje ulica koje nose nazive poznatih pisaca), botanička bašta, povećanje vidljivosti i muzejske oznake.
- g) **Zemaljski muzej BiH** koristiti jedan dio botaničke bašte za kafe ili suvenirnicu odvojeno od muzeja, pomoć u izgradnji kapaciteta i uvođenje pametne rasvjete.

#### **Potrebe kulturnih i kreativnih industrija:**

- a) izgradnja punionica za električna vozila oko muzeja s ciljem privlačenja građana da posjete muzej dok pune svoja električna vozila,
- b) izložbe radova umjetnika koji se bave održivošću i zaštitom okoliša,
- c) zelene fasade i krovovi, solarne klupe na kojima bi posjetioc mogli puniti svoje telefone,
- d) košnice na krovu gdje bi se dobiveni med mogao kušati i prodavati u muzeju,
- e) promocija kupovine paketa karata i simboličnih poklona kupovinom mjesečnih i godišnjih karata u vidu besplatne vožnje biciklom i skuterom i sl.,
- f) kreativni Mind Labs koji bi prezentovali ideje za urbani održivi razvoj koji bi povećao posjećenost muzeja i
- g) platforma za predstavljanje sadržaja svih muzeja sa elektronskom kupovinom ulaznica koji se mogu uključiti u platformu pametne rasvjete.

#### **Potrebe vezane za uključivanje građana:**

- a) radionice u koje bi građani bili uključeni,
- b) uvođenje participativnog pristupa lokalnom urbanom održivom planiranju,

- c) uvođenje online anketa u kojima bi građani iznosili svoje mišljenje o kulturnim događajima i
  - d) uvođenje kulturnog obrazovanja u školske i univerzitetske programe.
- 
- a) Finansijska podrška za implementaciju rješenja urbane održivosti: Pametna/smart javna rasvjeta, pametne/smart platforme, obnova postojeće infrastrukture, uvođenje zelenih rješenja,
  - b) potrebna politička i administrativna podrška,
  - c) analiza (tj. procjena svakog muzeja pojedinačno) i
  - d) saradnja sa drugim razvijenim zemljama kroz projekte koje finansira EU.

## 4. STRATEŠKI CILJEVI AKCIONOG PLANA

Izradi akcionog plana prethodilo je prikupljanje podataka, sektorska analiza, održavanje radionice sa relevantnim akterima i uspostava saradnje sa Gradom Ljubljanom u Sloveniji čija je Javna ustanova Ljubljanski grad podijelila iskustva u implementaciji aktivnosti i mjera urbane održivosti prilikom obnove srednjovjekovnog grada Ljubljane. Ovu instituciju osnovao je Grad Ljubljana i većinom se finansira iz budžeta Grada Ljubljane. Bazirano na navedenim istraživanjima definisani su osnovni problemi sa kojima se muzeji susreću. Grupisani su u slične kategorije (Tabela 1.1) te bazirajući se na njima uspostavljeni su ključni ciljevi za razvoj i unaprjeđenje. Na osnovu identificiranih problema i definisanih ciljeva, aktivnosti koje treba preduzeti podijeljene su po prioritetima i zaduženjima.

### *CILJ 1*

Uspostava partnerstava, uključivanje javnosti u kreiranje sadržaja i preporuka.

### *CILJ 2*

Smanjenje i optimalno korištenje energije. Upravljanje otpadom i upotreba ekološki prihvatljive ambalaže. Opremanje infrastrukturnim sadržajima i opremom koja će omogućiti prateće upotrebe resursa, pametno upravljanje podacima.

### *CILJ 3*

Integracija vanjskih sadržaja oko muzeja dizajniranjem sadržaja, uvođenjem zelenih rješenja i urbane opreme.

### *CILJ 4*

Održiva urbana mobilnost, kreiranje sadržaja i infrastrukture koja će omogućiti bolju pristupačnost lokacijama, promocija ekološki prihvatljivih oblika saobraćaja (bicikli, e-bicikli, romobili, električna vozila). Poticaji za okolišno prihvatljivu mobilnost. Pristup za sve. Uklanjanje barijera i kreiranje sadržaja koji omogućavaju pristup osobama sa umanjenim tjelesnim sposobnostima, kao i ljudima sa invaliditetom.

### *CILJ 5*

Podizanje kapaciteta uposlenika, edukacija i promocija.

## 5. KLJUČNI RAZVOJNI PROGRAM

Mjere i aktivnosti organizovane su u pet definisanih programskih područja kojima se nastoje postići zadati ciljevi. Za svako programsko područje definisane su mjere i aktivnosti koje trebaju biti provedene.

Tabela 1.1. Programska područja za održivi urbani razvoj kulturnih institucija u Sarajevu

### Programska područja i mjere za razvoj urbane održivosti 1.1

PROGRAMSKO PODRUČJE	AKTIVNOSTI
<b>Razvoj partnerstva</b>	1.1. Formiranje radne grupe 1.2. Programi uključivanja javnosti i kreiranje sadržaja 1.3. Uspostava formalnih partnerstava za kulturno-turističke atrakcije 1.4. Programi za škole
<b>Energijska efikasnost, upravljanje otpadom i povezivanje na smart platforme</b>	2.1. Mjere energijske efikasnosti 2.2. Optimalno korištenje energije 2.3. Upotreba pametnih (smart) platformi 2.4. Recikliranje otpada 2.5. Eco&Bio&Green procedure i principi
<b>Vanjski prostori – novi muzejski sadržaji</b>	3.1. Dizajn otvorenih površina oko muzeja 3.2. Novi sadržaji 3.3. Nabavka opreme i mobilijara 3.4. Urbana zelena rješenja
<b>Održiva urbana mobilnost, pristupačnost i sigurnost</b>	4.1. Infrastruktura za parkiranje i punjenje (bicikla, električna vozila) 4.2. Promocija pješaćenja 4.3. Nabavka opreme i uklanjanje barijera za osobe sa invaliditetom, kreiranje sadržaja za osobe sa umanjanim sposobnostima 4.4. Nabavka opreme i uspostava protokola za osiguravanje sigurnosti
<b>Edukacija i promocija</b>	5.1. Edukacija osoblja/uposlenika 5.2. Razvoj novih kurikuluma za razvoj i interpretaciju novih sadržaja 5.3. Promocija

## 6. PLAN INPLEMENTACIJE I VREMENSKI RASPORED

Cilj 1	Razvoj partnerstava					
	Aktivnost	Rezultati	Nosilac	Partnerstvo	Vremenski okvir	Izvor finansiranja
1.1.	Uspostava Radne grupe za urbanu održivost	Multidisciplinarno stručno tijelo za pitanja urbane održivosti u oblasti kulturne i kreativne industrije	<b>Grad Sarajevo</b>	Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo, Federalno ministarstvo kulture i sporta FBiH, Državno ministarstvo, Muzeji, kulturne institucije, Univerzitet u Sarajevu	Dugoročna aktivnost	Budžetska sredstva Grada Sarajeva ili nadležnog Ministarstva Kantona Sarajevo ili entitetskog ili državnog nivoa ili donatorska sredstva
1.2.	Uključivanje javnosti u kreiranje sadržaja i odlučivanje	Programi i sadržaji koji odgovaraju potrebama građana	Kulturne institucije	Grad Sarajevo, Kanton Sarajevo, općine	Dugoročna aktivnost	Za ovu aktivnost nisu potrebna posebna sredstva
1.3.	Uspostava formalnih partnerstava za kulturno-turističke atrakcije	Lanac vrijednosti u oblasti kulturnih i kreativnih industrija	Kulturne institucije	Ministarstvo kulture i sporta Katona Sarajevo, Federalno ministarstvo kulture i sporta FBiH, Državno ministarstvo, Muzeji, kulturne institucije, Univerzitet u Sarajevu, regionalni i transnacionalne institucije kulture	Srednjoročna aktivnost	Za ovu aktivnost nisu potrebna posebna sredstva
1.4.	Uključivanje predškolskih i školskih institucija sa muzejskim sadržajima	Programi za škole, predškolske ustanove i univerzitet	Kulturne institucije	Ministarstvo kulture i sporta Katona Sarajevo, Federalno ministarstvo kulture i sporta FBiH, JU Djeca Sarajeva, Ministarstvo obrazovanja	Dugoročna aktivnost	

				Kantona Sarajevo, Univerzitet u Sarajevu		
<b>Cilj 2</b>	<b>Energijska efikasnost, upravljanje otpadom i povezivanje na pametnim/smart platformama</b>					
	<b>Aktivnost</b>	<b>Rezultati</b>	<b>Nosilac</b>	<b>Partnerstvo</b>	<b>Vremenski okvir</b>	<b>Izvor finansiranja</b>
2.1.	Implementacija mjera energijske efikasnosti	Energetski obnovljeni objekti, uvedena smart rasvjeta	Kulturne institucije	Grad Sarajevo, Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo, Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, prostornog planiranja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, općine Kantona Sarajevo	Dugoročna aktivnost	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Budžet Grad Sarajevo</li> <li>- Budžet Kantona Sarajevo</li> <li>- Budžeti općina Kantona Sarajevo</li> <li>- Međunarodne organizacije (npr. UNDP)</li> </ul>
2.2.	Pametno/smart upravljanje energijom i resursima	Optimalno korištenje energije	Kulturne institucije	Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, prostornog planiranja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, općine Kantona Sarajevo	Srednjoročna aktivnost	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Budžet Kantona Sarajevo</li> <li>- Budžeti općina Kantona Sarajevo</li> </ul> <p>Međunarodne organizacije (npr. UNDP)</p>

2.3.	Uključivanje na pametne (smart) platforme	Monitoring, evaluacija I planiranje resursa i aktivnosti	Kulturne institucije	Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, prostornog planiranja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, općine Kantona Sarajevo	Srednjoročna aktivnost	Za ovu aktivnost nisu potrebna posebna sredstva
2.4.	Odgovorno upravljanje otpadom	Recikliranje otpada	Kulturne institucije	KJKP RAD, Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo	Srednjoročna aktivnost	-
2.5.	Uvođenje Eko&Bio&Green procedura i principa	Upotreba ekološki prihvatljive ambalaže	Kulturne institucije	KJKP RAD, Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, Fond za zaštitu okoliša FBiH	Srednjoročna aktivnost	Fond za zaštitu okoliša FBiH
<b>Cilj 3</b>	<b>Vanjski prostori – novi muzejski sadržaji</b>					
	<b>Aktivnost</b>	<b>Rezultati</b>	<b>Nosilac</b>	<b>Partnerstvo</b>	<b>Vremenski okvir</b>	<b>Izvor finansiranja</b>
3.1.	Planiranje otvorenih površina oko muzeja	Održivi dizajn otvorenih površina	Radna grupa za urbanu održivost	Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo Federalno ministarstvo kulture i sporta FBiH Državno ministarstvo	Srednjoročna aktivnost	Budžetska sredstva Grada Sarajeva ili nadležnog Ministarstva Kantona Sarajevo ili entitetskog ili državnog nivoa ili donatorska sredstva

3.2.	Uvođenje komercijalnih sadržaja	Ugostiteljski sadržaji, suvenirnice, izdavačka djelatnost,	Kulturne institucije	Radna grupa za urbanu održivost	Srednjoročna aktivnost	Budžetska sredstva Grada Sarajeva ili nadležnog Ministarstva Kantona Sarajevo ili entitetskog ii državnog nivoa ili donatorska sredstva
3.3.	Opremanje vanjskih otvorenih prostora	Nabavka opreme i mobilijara	Kulturne institucije	KJKP Park, KJKP RAD, Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo	Kratkoročna aktivnost	Budžetska sredstva Grada Sarajeva ili nadležnog Ministarstva Kantona Sarajevo ili entitetskog i državnog nivoa ili donatorska sredstva
3.4.	Planiranje i uređenje zelenih površina i vegetacije	Urbana zelena rješenja	Radna grupa za urbanu održivost	KJKP Park, KJKP RAD, Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo	Kratkoročna aktivnost	Budžetska sredstva Grada Sarajeva ili nadležnog Ministarstva Kantona Sarajevo ili entitetskog ii državnog nivoa ili donatorska sredstva
<b>Cilj 4</b>	<b>Održiva urbana mobilnost, pristupačnost i sigurnost</b>					
	<b>Aktivnost</b>	<b>Rezultati</b>	<b>Nosilac</b>	<b>Partnerstvo</b>	<b>Vremenski okvir</b>	<b>Izvor finansiranja</b>
4.1.	Implementacija ekološki prihvatljive urbane mobilnosti	Infrastruktura za parkiranje i punjenje (bicikla, električna vozila, solarni punjači)	Grad Sarajevo	Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, Fond za zaštitu okoliša FBiH	Dugoročna aktivnost	Budžetska sredstva Grada Sarajeva ili nadležnog Ministarstva Kantona Sarajevo ili entitetskog ii državnog nivoa, Fond za zaštitu okoliša FBiH
4.2.	Promocija pješaćenja	Programi pristupa za pješake	Grad Sarajevo	Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, prostornog	Dugoročna aktivnost	Budžetska sredstva Grada Sarajeva ili nadležnog

				uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, Fond za zaštitu okoliša FBiH		Ministarstva Kantona Sarajevo ili entitetskog ili državnog nivoa, Fond za zaštitu okoliša FBiH
4.3.	Omogućavanje pristupa i korištenja osobama sa invaliditetom; kreiranje sadržaja za osobe sa umanjnim sposobnostima	Nabavka opreme i uklanjanje barijera za osobe sa invaliditetom  Nabavka opreme i uspostava protokola za osiguravanje sigurnosti	Nadležne institucije (općine)	Općine	Srednjoročna aktivnost	Budžetska sredstva Grada Sarajeva ili nadležnog Ministarstva Kantona Sarajevo ili entitetskog ili državnog nivoa, Fond za zaštitu okoliša FBiH
<b>Cilj 5</b>	<b>Edukacija i promocija</b>					
	<b>Aktivnost</b>	<b>Rezultati</b>	<b>Nosilac</b>	<b>Partnerstvo</b>	<b>Vremenski okvir</b>	<b>Izvor finansiranja</b>
5.1.	Jačanje ljudskih kapaciteta kulturnih institucija	Edukacija osoblja	Grad Sarajevo	Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo Federalno ministarstvo kulture i sporta FBiH	Dugoročna aktivnost	Budžetska sredstva Grada Sarajeva ili nadležnog Ministarstva Kantona Sarajevo ili entitetskog ili državnog nivoa ili donatorska sredstva
5.2.	Razvoj novih kurikuluma za razvoj i interpretaciju novih sadržaja	Ojačani kapaciteti institucija	Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo	Obrazovne institucije	Srednjoročna aktivnost	Budžetska sredstva Grada Sarajeva ili nadležnog Ministarstva Kantona Sarajevo ili entitetskog ili državnog nivoa ili donatorska sredstva

			Federalno ministarstvo kulture i sporta FBiH			
5.3.	Promocija formalnih partnerstava za kulturno-turističke atrakcije	Kreirana dugoročna partnerstva	Kulturne institucije	Turističke agencije/organizacije	Dugoročna aktivnost	-

Cilj 1		Razvoj partnerstava				
	Aktivnost	Rezultati	Nosilac	Partnerstvo	Vremenski okvir	Izvor finansiranja
1.1.	Uspostava Radne grupe za urbanu održivost	Radno tijelo koje stručno odgovara na potrebe muzeja u oblasti urbane održivosti	Grad Sarajevo	Ministarstvo kulture i sporta Katona Sarajevo, Federalno ministarstvo kulture i sporta FBiH, Državno ministarstvo, Muzeji, kulturne institucije, Univerzitet u Sarajevu	Dugoročna aktivnost	Budžetska sredstva Grada Sarajeva ili nadležnog Ministarstva Kantona Sarajevo ili entitetskog ili državnog nivoa ili donatorska sredstva
Opis aktivnosti					Očekivane prednosti	
Zbog nedovoljnih kapaciteta muzeja u Sarajevu da samostalno implementiraju aktivnosti urbane održivosti potrebno je formirati <b>Radnu grupu za urbanu održivost</b> čiji će djelokrug djelovanja biti takav da će moći odgovoriti specifičnim potrebama muzeja u Sarajevu. Radnu grupu za urbanu održivost trebaju sačinjavati stručnjaci iz oblasti urbanizma, arhitekture, ekologije, ekonomije, IT stručnjaci, historičari umjetnosti ili konzervatori. U skladu sa specifičnim potrebama moguće je dodatno angažovati stručnjake iz specifične oblasti na koju se potreba odnosi. Radi optimizacije procesa, ali i ekonomičnosti, muzeji u Sarajevu mogu					Sinergijski efekti unapređenja urbane održivosti na područjima oko muzejskih prostora.	

<p>delegirati osobe, ukoliko unutar svojih kapaciteta imaju stručnjake određenog profila, za članove Radne grupe za urbanu održivost.</p> <p>Potrebno je organizovati inicijalni sastanak sa relevantnim akterima iz muzeja u Sarajevu od kojih bi se tražilo uključivanje u aktivnosti te eventualno delegiranje stručnog kadra.</p> <p>Radna grupa ima zadatak sagledati svaku instituciju, njene prostorne mogućnosti i iskazane potrebe kako institucija tako i javnosti te dati niz preporuka u vidu plana aktivnosti koji će dalje rukovodstvo implementirati. Preporuke Radne grupe nisu obavezujuće za svaku pojedinačnu instituciju nego su stručna pomoć u implementaciji aktivnosti urbane održivosti.</p> <p>Radna grupa ima neparan broj članova i predsjednika Radne grupe.</p>						
<b>1.2.</b>	<b>Uključivanje javnosti u kreiranje sadržaja i odlučivanje</b>	<b>Programi i sadržaji koji odgovaraju potrebama građana</b>	<b>Kulturne institucije</b>	<b>Grad Sarajevo, Kanton Sarajevo, općine</b>	<b>Dugoročna aktivnost</b>	<b>Za ovu aktivnost nisu potrebna posebna sredstva</b>
<b>Opis aktivnosti</b>					<b>Očekivane prednosti</b>	
<p>Kako bi muzeji ponudili sadržaje koji odgovaraju potrebama i željama posjetilaca i građana, potrebno je uključiti javnost u kreiranje i odlučivanje o sadržajima. Muzeji se mogu odlučiti o formi uključivanja javnosti, što mogu biti:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>online upitnici pozicionirani na komunikacijskim kanalima institucije</i></li> <li>- <i>tematske radionice</i></li> <li>- <i>dani otvorenih vrata</i></li> </ul> <p>Navedeni kanali komunikacije mogu biti i kanali za pokretanje inicijativa.</p> <p>Udruživanjem muzejskih institucija na pametne platforme moguće je objediniti inicijative i povratne informacije od javnosti koji u sinergiji mogu dati bolji konačni proizvod ili rješenje.</p>					<p>Sadržaji i aktivnosti koji su rezultat uključivanja javnosti</p>	

1.3.	Uspostava formalnih partnerstava za kulturno-turističke atrakcije	Lanac vrijednosti u oblasti kulturnih I kreativnih industrija	Kulturne institucije	Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo, Federalno ministarstvo kulture i sporta FBiH, Državno ministarstvo, Muzeji, kulturne institucije, Univerzitet u Sarajevu, regionalni i transnacionalne institucije kulture	Srednjoročna aktivnost	Za ovu aktivnost nisu potrebna posebna sredstva
Opis aktivnosti					Očekivane prednosti	
S ciljem unapređenja sadržaja i usluga, akteri kulturnih i kreativnih industrija sklapaju strateška partnerstva. Imajući u vidu različite oblike finansiranja pojedinih institucija, različitih nivoa nadležnosti, uspostava partnerstava jedan je od mehanizama kojima se mogu unaprijediti i uvesti sadržaji, ali i otvoriti mogućnosti kreiranja zajedničkih aktivnosti koje mogu doprinijeti boljoj turističkoj ponudi Grada Sarajeva. Muzejske institucije partnerstva mogu ostvariti i uključujući se u partnerstva na regionalnom i transnacionalnoj razini.					Uključivanje institucija u lanac vrijednosti kulturnih I kreativnih industrija.	
1.4.	Uključivanje predškolskih i školskih institucija sa muzejskim sadržajima	Programi za škole, predškolske ustanove i univerzitet	Kulturne institucije	Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo, Federalno ministarstvo kulture i sporta FBiH, JU Djeca Sarajeva, Ministarstvo obrazovanja Kantona Sarajevo, Univerzitet u Sarajevu	Dugoročna aktivnost	<b>-budžetska sredstva kulturne ustanove - budžetska sredstva Ministarstva obrazovanja Kantona Sarajevo</b>

Opis aktivnosti	Očekivane prednosti
<p>S ciljem da se aktivnosti i programi muzeja prošire i kreiraju redovni posjetioci muzejskih prostora, potrebno je napraviti sadržaje koji će povezati edukativne institucije poput škola, vrtića i univerziteta sa muzejima. Tradicionalno u sklopu nastavnih aktivnosti muzeje posjećuju obrazovne institucije, ali posjeti su bez sadržaja prilagođenih isključivo njima. Veliku prednost imaju okolni vanjski prostori u kojima muzejske aktivnosti mogu biti prenesene ali i pružiti mogućnost organizacije sadržaja za edukaciju. Svaka institucija u skladu sa svojim mogućnostima može kreirati sadržaje za djecu:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- predškolskog uzrasta</li> <li>- školsku djecu</li> <li>- srednjoškolce</li> <li>- studente</li> </ul> <p>Prilikom kreiranja sadržaja voditi se principima inovativnosti, kreativnosti i ekonomičnosti.</p>	<p>Formiranje stalnih posjetilaca. Sadržaji koji mogu biti izvorom prihoda.</p>

Cilj 2	Energijska efikasnost, upravljanje povezivanje na pametnim/smart platformama					
	Aktivnost	Rezultati	Nosilac	Partnerstvo	Vremenski okvir	Izvor finansiranja
2.1.	Implementacija mjera energijske efikasnosti	Energijski obnovljeni objekti, uvedena pametna rasvjeta	Kulturne institucije	Grad Sarajevo, Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo, Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, prostornog planiranja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, općine Kantona Sarajevo, Fond za zaštitu okoliša FBiH	Dugoročna aktivnost	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Budžet Grad Sarajevo</li> <li>- Budžet Kantona Sarajevo</li> <li>- Budžeti općina Kantona Sarajevo</li> <li>- Fond za zaštitu okoliša FBiH</li> <li>- Međunarodne organizacije (npr. UNDP)</li> </ul>

Opis aktivnosti					Očekivane prednosti	
<p>Muzejski objekti u Sarajevu građeni su u vremenu kada se o energijskoj efikasnosti nedovoljno vodilo računa. Objekti su energetske rastrošni. Na objektima muzeja potrebna je energetska obnova koja može u zavisnosti od specifičnosti objekta podrazumijevati implementaciju građevinsko-zanatskih radova na obnovi vanjskih ovojnica (fasada), implementaciju mašinskih mjera u vidu zamjene optimizacije sistema grijanja i hlađenja, zamjenu energenta ili priključak na sistem daljinskog grijanja. Energetska obnova objekata može značajno reducirati troškove. Objekti prije energetske obnove objekata trebaju napraviti detaljan energetska audit, kojim će se ustanoviti postojeće stanje i stvarne energetske potrebe te dati preporuke za optimizaciju potrošnje.</p> <p>Pametna niskoenergetska rasvjeta jedna je od potreba u muzejskim prostorima. Potrebno je sisteme rasvjete kako unutarnjih a posebno vanjskih prostora adekvatno opremiti pametnom rasvjetom. Vanjski muzejski prostori uvođenjem pametne rasvjete postaju poseban reper u prostoru, kreirajući novi kvalitet.</p> <p>Muzejski prostori implementirajući mjere energetske efikasnosti koje između ostalog podrazumijevaju i pametnu rasvjetu, radi dugoročnih efekata na optimizaciju upotrebe energije potrebno je da vode i redovno ažuriraju podatke o energetske potrošnji objekata. Pametne platforme mogu biti odličan alat za buduće aktivnosti planiranja, ali i upravljanja troškovima.</p>					Energetski obnovljeni muzejski objekti sa optimalnom upotrebom energenata; uvođenje Sistema pametne rasvjete te integralno praćenje svih resursnih parametara putem Sistema pametnih platformi.	
2.2.	Pametno/smart upravljanje energijom i resursima	Optimalno korištenje energije	Kulturne institucije	Grad Sarajevo, Kanton Sarajevo	Srednjoročna aktivnost	Potrebno je obezbijediti i definisati stavke u budžetu institucija za edukaciju kadra jedne ili dvije osobe
Opis aktivnosti					Očekivane prednosti	
<p>Kako bi muzeji dugoročno radili na smanjenju i optimalnom utrošku energije, potrebno je edukovati kadar unutar institucija za prikupljanje, analizu i ažuriranje podataka – energetska menadžer. Muzejske institucije se potiču da kreiraju programe i sadržaje vodeći se principima smanjenja upotrebe energije (npr. kreiranje sadržaja u optimalnim vremenskim okvirima što ima za cilj optimalnu upotrebu energenata i resursa.</p>					Smanjenje operativnih troškova muzeja.	

2.3.	Uključivanje na pametne (smart) platforme	Monitoring, evaluacija i planiranje resursa i aktivnosti	Grad Sarajevo	Kulturne institucije	Srednjoročna aktivnost	Za ovu aktivnost nisu potrebna posebna sredstva
Opis aktivnosti					Očekivane prednosti	
<p>Muzejske institucije s ciljem praćenja, analize, evaluacije i budućeg planiranja resursa uključuju se pametnim/smart platformama. Podatke o potrošnji svojih resursa prikazuju i dijele sa drugim korisnicima. Smart platforme pružaju informacije gradskim planerima i donosiocima odluka o stanju u prostoru, potrebama obezbjeđenja infrastrukture, kvaliteti zraka, karbonskom otisku, uticaju na okoliš. Pristup pametnim platformama omogućit će muzejima online prodaju karata, promociju kupovine grupnih, mjesečnih ili tematskih karata ili mogućnost povezivanja različitih usluga poput pogodnosti uz kupovinu ulaznica kao što je parkiranje ili popust na komercijalne sadržaje i sl.</p>					<p>Smanjenje uticaja na okoliš, primjer dobre prakse za planiranje gradskih prostora.</p>	
2.4.	Odgovorno upravljanje otpadom	Recikliranje otpada	Kulturne institucije	KJKP RAD, Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo	Srednjoročna aktivnost	
Opis aktivnosti					Očekivane prednosti	
<p>Kako bi se smanjila količina otpada koje se proizvode prilikom aktivnosti u muzejskim institucijama potrebno je voditi odgovorno i održivo upravljanje otpadom. Prema tipu ambalaže opremiti vanjske i unutrašnje prostore opremom za prikupljanje otpada na staklo, papir, plastiku, metal i drugi komunalni otpad. Institucije koje imaju ozelenjene vanjske prostore, otpad organskog porijekla mogu kompostirati (odlagati u posebne prostore s ciljem dobivanja gnojiva) i reducirati količinu otpadnog materijala. Recikliranje i odgovorno upravljanje otpadom je primjer dobre prakse koji institucije mogu iskoristi za promociju. Muzejske institucije trebaju unaprijediti procedure prikupljanja otpada, unaprijediti partnerstvo sa pružateljem komunalnih usluga.</p>					<p>Smanjenje uticaja na okoliš, smanjenje troškova održavanja vanjskih prostora, uvođenje principa cirkularne ekonomije.</p>	

U slučaju kompostiranja materijala biljnog organskog porijekla, osoblje zaduženo za održavanje vegetacije edukovati za provođenje aktivnosti kompostiranja kao i osoblje o procesu i prednostima kompostiranja.						
2.5.	Uvođenje Eko&Bio&Green procedura i principa	Upotreba ekološki prihvatljive ambalaže	Kulturne institucije	Radna grupa za urbanu održivost, Grad Sarajevo, Kanton Sarajevo, lokalne zajednice	Kratkoročna aktivnost	Za ovu aktivnost nisu potrebna posebna sredstva
<b>Opis aktivnosti</b>					<b>Očekivane prednosti</b>	
<p>Muzejske institucije unutar svojih procedura i radnih procesa donose odluku da primjenjuju principe eko-bio-zeleno. Sve komercijalne ugostiteljske sadržaje optimizirati ukoliko postoje, prilikom uvođenja novih obavezno primijeniti ekološke principe, kao što su upotreba ekološki prihvatljive ambalaže, korištenje ekološki prihvatljivih i za okoliš neškodljivih sredstava za održavanje higijene. Zabraniti pušenje i aktivno promovirati štetne uticaje na zdravlje.</p> <p>Kod ugostiteljskih sadržaja dati prednost hrani i pićima od lokalnih proizvođača, pripremljenih i uzgojenih organskim putem. Po mogućnosti minimizirati upotrebu gaziranih i zaslađenih pica. S ciljem reduciranja plastične ambalaže te promoviranja kvalitete sarajevske vode, umjesto flaširane vode, ponuditi opciju služenja vode iz slavine.</p>					Smanjenje uticaja na okoliš, promocija zdravih životnih stilova.	

Cilj 3		Vanjski prostori – novi muzejski sadržaji				
	Aktivnost	Rezultati	Nosilac	Partnerstvo	Vremenski okvir	Izvor finansiranja
3.1.	Planiranje otvorenih površina oko muzeja	Održivi dizajn otvorenih površina	Radna grupa za urbanu održivost	Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo Federalno ministarstvo kulture i sporta FBiH Državno ministarstvo	Srednjoročna aktivnost	Budžetska sredstva Grada Sarajeva ili nadležnog Ministarstva Kantona Sarajevo ili entitetskog ii državnog nivoa
Opis aktivnosti					Očekivane prednosti	
Radna grupa za urbanu održivost analizira po zahtjevu muzejske institucije vanjske prostore i sadržaje oko muzejskih objekata, s namjerom uvođenja sadržaja koji će vanjske prostore učiniti proširenim muzejskim prostorima. Sadržaji koji se uvode u prostor mogu imati snažan uticaj na dodirne cjeline šire okoline muzeja, kojima se može izmijeniti izgled cijelog jednog kraja Grada. U slučaju da se radi o prostorima pod određenim oblikom zaštite, potrebno je obratiti se nadležnoj instituciji za instrukcije o mogućnostima intervencija. Budući izgledi vanjskih prostora sa sadržajima dati na uvid javnosti. Radna grupa za urbanu održivost ukoliko intervencija prelazi njihove kapacitete daje preporuku o stručnom kadru koji je potrebno angažovati za izradu dizajna i projekta vanjskog uređenja.					Novi sadržaji i kvalitet u prostoru, novi turistički potencijali i sadržaji	
3.2.	Uvođenje komercijalnih sadržaja	Ugostiteljski sadržaji, suvenirnice, izdavačka djelatnost,	Kulturne institucije	Radna grupa za urbanu održivost	Srednjoročna aktivnost	
Opis aktivnosti					Očekivane prednosti	
U skladu sa mogućnostima vanjskih prostora oko muzejskih objekata i prostornim mogućnostima objekata planirati uvođenje komercijalnih sadržaja koji doprinose ekonomskoj održivosti institucija, ali i boljoj turističkoj ponudi Grada Sarajeva. Komercijalni sadržaji mogu biti : Ugostiteljski: kafe, restoran, vinski podrum, smještajni kapaciteti Trgovački: suvenirnica, galerija, prodavnica lokalnih proizvoda					Ekonomska održivost institucije, bolja turistička ponuda Grada	

Iznajmljivanje prostora: za sastanke, seminare, svečane događaje Svi komercijalni sadržaji trebaju biti uvedeni vodeći se principima ekonomičnosti, funkcionalnosti, održivosti i ekološkim.						
3.3.	Opremanje vanjskih otvorenih prostora	Nabavka opreme i mobilijara	Kulturne institucije		Kratkoročna aktivnost	- budžetska sredstva nadležnog nivoa vlasti
Opis aktivnosti				Očekivane prednosti		
U skladu sa dizajnom uređenja vanjskih prostora, muzejske institucije rade na nabavci opreme i mobilijara za uređenje. U ovisnosti o stepenu intervenisanja u prostoru, radovi mogu obuhvatiti: <ul style="list-style-type: none"> <li>- radove na uređenju staza, popločanju, odvodnji oborinskih voda</li> <li>- nabavka namještaja za odmor i relaksaciju (klupe, stolovi, fontane, vanjske česme)</li> <li>- nabavka materijala i opreme za natkrivene prostore (šadrvani, tende, svjetlarnici)</li> <li>- nabavka vanjske komercijalne opreme (foto okviri),</li> <li>- oprema i mobilijar namijenjen djeci i igri</li> </ul>				Opremljeni vanjski prostori oko muzeja		
3.4.	Planiranje i uređenje zelenih površina i vegetacije	Urbana zelena rješenja	Radna grupa za urbanu održivost		Kratkoročna aktivnost	
Opis aktivnosti				Očekivane prednosti		
U skladu sa prostornim mogućnostima vanjskih površina uz muzeje, planirati održiva zelena rješenja. Voditi računa da se valorizuju postojeća vegetacija te prilikom planiranja nove prednost daje autohtonim otpornim vrstama. Prilikom uređenja zelenih površina voditi računa da se primjenjuju zelena rješenja, npr. u slučaju potrebe stvaranja sjene i hlada planirati stabla i rastinje bogatih krošnji i listova, u slučaju manjka prostora u horizontalnom smislu planirati vertikalna rješenja poput zelenih zidova. Zelena rješenja u vanjskim prostorima mogu imati prednost prilikom kreiranja sadržaja za edukaciju.				Povećanje zelenih površina u gradu, smanjenje zagađenja zraka, promocija boravka na otvorenom i zdravih životnih stilova.		

Cilj 4 Održiva urbana mobilnost, pristupačnost i sigurnost						
	Aktivnost	Rezultati	Nosilac	Partnerstvo	Vremenski okvir	Izvor finansiranja
4.1.	Implementacija ekološki prihvatljive održive urbane mobilnosti	Infrastruktura za parkiranje i punjenje (bicikla, električna vozila, solarni punjači)	Grad Sarajevo	Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo Federalno ministarstvo kulture i sporta FBiH Državno ministarstvo	Dugoročna aktivnost	Budžetska sredstva Grada Sarajeva ili nadležnog Ministarstva Kantona Sarajevo ili entitetskog ii državnog nivoa, Fond za zaštitu okoliša FBiH ili donatorska sredstva
Opis aktivnosti					Očekivane prednosti	
<p>Kako bi muzeji osigurali bolju pristupačnost posjetilaca, ali i doprinijeli smanjenju uticaja na okoliš u skladu sa svojim prostornim mogućnostima planiraju i implementiraju opremu i sadržaje koji su ekološki prihvatljivi. U vanjskim prostorima oko muzeja uvodi se oprema za parkiranje bicikala, električnih romobila. Uvodi se infrastruktura za punjenje električnih uređaja sa pogonom na solarne panele. Instalacija punionica za električna vozila.</p> <p>Muzejske institucije mogu sklopiti partnerstva sa pružaocima usluga urbane mobilnosti kako bi uveli takve sadržaje u prostor.</p>					Bolja pristupačnost, smanjenje uticaja na kvalitet zraka	
4.2.	Promocija pješaćenja	Programi pristupa za pješake				

<b>Opis aktivnosti</b>				<b>Očekivane prednosti</b>		
<p>Muzejske institucije putem svojih komunikacijskih kanala ističu podatke o povezanosti muzejskih lokacija sredstvima javnog saobraćaja, ističu podatke o vremenskim udaljenostima od referentnih tačaka (npr. udaljenost od glavne gradske šetnice). Muzejske institucije kreiraju programe kojima se potiče na pješaćenje. Programi mogu biti:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- pješaćke turističke rute sa istaknutim gradskim znamenitostima,</li> <li>- pješaćke rute za unaprjeđenje zdravlja (sa podacima o prednostima na zdravlje – broj koraka, kalorija i sl.)</li> <li>- pješaćke rute prilagođene djeci i omladini, i</li> <li>- pješaćke rute za osobe sa invaliditetom ili umanjnih tjelesnih sposobnosti.</li> </ul> <p>Promovisanjem pješaćenja muzeji značajno doprinose smanjenju zagađenja zraka u Gradu Sarajevu, uključuju se u turističke lance vrijednosti.</p>				Bolja turistička ponuda, bolja pristupačnost i vidljivost muzeja		
4.3.	Omogućavanje pristupa i korištenja osobama sa invaliditetom	Nabavka opreme i uklanjanje barijera za osobe sa invaliditetom				
<b>Opis aktivnosti</b>				<b>Očekivane prednosti</b>		
S ciljem omogućavanja pristupa i kreiranja sadržaja za osobama sa umanjnim tjelesnim sposobnostima ili osobama sa invaliditetom, potrebno je nabaviti odgovarajuću prilagođenu opremu i otkloniti prostorne barijere.				Inkluzija ranjivih kategorija društva		
4.4.	Nabavka opreme i uspostava protokola za osiguravanje sigurnosti					

Opis aktivnosti	Očekivane prednosti
Kako bi prostori vanjski i unutarnji obezbijedili maksimalnu sigurnost za posjetioce, potrebno je da muzejske institucije optimiziraju sigurnosne protokole i nabave potrebnu opremu. S ciljem smanjenja ranjivosti i uticaja na rad, muzejske institucije trebaju raditi na epidemiološkim protokolima čijom implementacijom se mogu reducirati zatvaranja ili restrikcije u radu. Stvaranje brzog odgovora u slučaju opasnosti doprinosi neometanom radu i funkcionisanju.	Sigurnost za građane i posjetioce, sigurna i odgovorna turistička destinacija

Cilj 5 Edukacija i promocija						
	Aktivnost	Rezultati	Nosilac	Partnerstvo	Vremenski okvir	Izvor finansiranja
5.1.	Jačanje ljudskih kapaciteta kulturnih institucija	Edukacija osoblja	Grad Sarajevo	Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo Federalno ministarstvo kulture i sporta FBiH Državno ministarstvo	Dugoročna aktivnost	Budžetska sredstva Grada Sarajeva ili nadležnog Ministarstva Kantona Sarajevo ili entitetskog ili državnog nivoa ili donatorska sredstva
Opis aktivnosti					Očekivane prednosti	
Napraviti analizu potreba jačanja ljudskih kapaciteta kulturnih institucija. Kreirati programe edukacije jačanja ljudskih kapaciteta.					Povećana posjećenost kulturnih institucija. Povećan kvalitet ponude kulturnih institucija.	
5.2.	Razvoj novih kurikuluma za razvoj i interpretaciju novih sadržaja	Ojačani kapaciteti institucija	Ministarstvo		Kratkoročno, kontinuirano	

Opis aktivnosti					Očekivane prednosti	
Razviti novi kurikulume za podsticanje razvoja i interpretacije novih sadržaja kulturnih institucija.					Osmišljeni i pilot testirani kurikulumi za pružanje kvalitetne usluge posjetiocima, prilagođeni potrebama djelatnika u institucijama u kulturu, kreativnim i kulturnim industrijama.	
5.3.	Promocija formalnih partnerstava za kulturno-turističke atrakcije					
Opis aktivnosti					Očekivane prednosti	
Kreirati formalna partnerstva sa javnim i privatnim kompanijama, javnim institucijama, akademijom, udruženjima, i sl.					Povećana vidljivost i posjećenost kulturnih institucija. Povećan kvalitet ponude kulturnih institucija.	